

Ірина Скляр

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Горлівський інститут іноземних мов

Україна

ПРОБЛЕМАТИКА ЕСЕЇВ «PSYCHOANALYSIS AND THE UNCONSCIOUS» (1921), «PORNOGRAPHY AND OBSCENITY» (1929) Д. Г. ЛОУРЕНСА В КРИТИЧНОМУ ОГЛЯДІ СУЧАСНОЇ ПСИХОПОЕТИКИ

Девід Герберт Лоуренс (David Herbert Lawrence, 1885–1930) – англійський митець ХХ ст., автор романів, оповідань, драматичних творів, поезій, есеїв, статей. Всесвітнє визнання він отримав завдяки романам «Сини й коханці» (Sons and Lovers, 1913), «Райдуга» (Rainbow, 1915), «Закохані жінки» (Women in Love, 1920), «Коханець леді Чаттерлі» (Lady Chatterley's Lover, 1928).

Як людина й митець Лоуренс продовжує викликати пильний інтерес з боку критиків, літературознавців, лінгвістів, культурологів, філософів, істориків, психологів. Письменника називають однією з ключових фігур у літературному процесі початку ХХ ст., а його творча спадщина не втрачає естетичну значимість й актуальність сьогодні.

Творчість Д. Г. Лоуренса доволі широко досліджена як у вітчизняному, так і в зарубіжному літературознавстві. Погляди науковців переважно формувались під впливом аналізу його великої та малої прози. Літературно-критичні праці авторитетних дослідників присвячені дослідженню творчості митця в контексті розвитку англійського модернізму (Г. Анікін, Л. Дурова, Е. Кахова), літературно-естетичних аспектів модернізму в прозі (Н. Бушманова),

шляхів розвитку англійського роману 1920-1930 -х рр. (Н. Михальська, Д. Жантієва, В. Івашева), поетики англійського психологічного роману (Н. Жлуктенко) тощо.

Сучасні дослідження переважно скеровані на вивчення філософських поглядів Лоуренса на природу і характер взаємовідносин людини, зокрема на визначення гендерних ролей у його романах (О. Бандровська, С. Мамедова), міфологізації романного героя (В. Кравченко), інтермедіальних аспектів прози 1910 х рр. (К. Антонова); аналіз творчості у зв'язку із концепцією З. Фрейда про незадоволеність культурою (С. Кондраков), вплив психоаналізу безпосередньо на літературно-критичну творчість письменника-дослідника (Т. Мельниченко), самотністі англійської нації (О. Філіпова), компаративні дослідження есеїстики (О. Нагачевська) тощо.

Список зарубіжних досліджень, присвячених творчості Лоуренса, також досить солідний. Найбільш ґрунтовними є праці Ед. Гарнета, Р. Дрейпера, Д. Лоджа, М. Белла, К. Кларка, предметом дослідження яких постали: проблема художнього методу, стильових принципів в романах як новаторських підходів в англійській літературі, специфіки побудови характерів персонажів.

Попри те, що творчість англійського митця є широко дослідженою науковцями, окремі питання все ж залишились поза увагою учених. До таких належить, наприклад, питання висвітлення проблематики есе Д. Г. Лоуренса «*Psychoanalysis and the Unconscious*» («Психоаналіз і підсвідоме») (1921), «*Pornography and obscenity*» («Порнографія та непристойність») (1929). Власне, це і постало метою нашого дослідження.

Розвиток словесного мистецтва на зламі століть відбувався у русі інтенсивного літературного оновлення. Д. Г. Лоуренс з'явився в літературі в період інтенсивної взаємодії та боротьби різноманітних напрямів і течій у мистецтві. Так, одним із важливих його маркерів було посилене звернення до внутрішнього світу людини, до її духовного і душевного життя, що в літературному процесі чітко окреслювалось як загальна психологізація літератури.

Реакція Лоуренса на літературну ситуацію в Англії виокреслилась у його літературно-критичних статтях, есе, щоденникових записах, епістолярії.

У січні 1920 року Лоуренс написав есе «Психоаналіз і підсвідоме», яке вийшло друком у Нью-Йорку 1921 р. Глибоке знайомство з напрацюваннями З. Фрейда у Д. Г. Лоуренса відбулося через його дружину Фріду, яка стежила за появою публікацій австрійського психоаналітика і захоплювалася його теорією про несвідоме, що була покладена в основу психоаналізу. Слід зауважити, що дослідники творчості митця назвали ранній роман «Сини й коханці» (2013) першим фрейдистським в Англії, проте на той момент письменник був лише побіжно знайомий з працями З. Фрейда.

Учення Фрейда претендувало на те, щоб стати філософією особистості, і саме в такому плані воно і було сприйнято модерністами. Психоаналіз став такою собі квінтесенцією індивіда. Вплив фрейдизму на творчість багатьох англійських письменників був безсумнівним, проте він позначився у їхніх творах різною мірою і так само в різних формах проявлявся.

Після появи на світ есе «Психоаналіз і підсвідоме» в журналі «Нація» з'явився коментар стосовно нього: «Під шокуючою формою цього есе Д. Г. Лоуренса ховається те, що всі ми сьогодні відчуваємо щодо порушених ним проблем, але боїмося собі в цьому зізнатися. Якби Лоуренс висловлював свої погляди не за допомогою наукових термінів, яким він сам не довіряв, а за допомогою художніх і поетичних образів, то ми отримали б від нього не есе, а ще один великий роман» [1].

Есе «Психоаналіз і підсвідоме» Д. Г. Лоуренса представлено кількома розділами «Психоаналіз проти моралі», «Інцестуозна мотивація та ідеалізм», «Народження свідомості», «Дитя і мати», «Люблячий і коханий», «Людські взаємини і підсвідоме».

Іронічною риторикою позначений власне початок есе. У такий спосіб Лоуренс підкреслює популярність психоаналізу та його вплив на різних людей, від учених до домогосподарок, що став для них єдиною панацеєю. Ідеї психоаналізу повсякчас поставали невпинною темою під час спілкування: «Публика взбудоражилась. Едипов комплекс став обиходним вираженням у домохозяек, инцест излюбленной темой застольных бесед, а любительский психоанализ криком моды» [1, с. 27-28].

У розділі «Психоаналіз проти моралі» Лоуренс критикує психоаналітиків за нерозв'язані (попри обіцянки) проблеми

особистості, як-от: виявлення комплексів, нав'язливих ідей, причин їх існування та позбавлення від них. Таким чином, обіцянки залишилися цяцянками.

Розглядаючи в частині есе «Інцестуозна мотивація та ідеалізм» інцестуозний потяг як моральну дилему психоаналізу, Лоуренс висновує про можливе визнання його невід'ємною частиною нормального сексуального прояву [див. 1, с. 32], проте, на думку самого Лоуренса, такий висновок психоаналіз ніколи відкрито не визнає.

Логічне заключення про інцест як про єдино можливий вихід зі складного становища (проблеми) приймається, звичайно ж, на глибокому психічному рівні і зачіпає глибинні нервові центри, вчиняючи інстинктивний опір. Тому воно повинно міститися в найсуворішій таємниці доти, поки цей спротив не буде або зламано, або ошукано. Ось чому спочатку відбувається витіснення інцестуозного мотиву і лише потім його остаточне самовикриття. Власне, з цього моменту, починає здійснюватись прихований вплив ідеалізму. Під ідеалізмом Д. Г. Лоуренс розумів мотивацію великої сили афекту, що виривався назовні.

Таким чином, інцестуозний мотив – це, перш за все, логічний умовивід людського інтелекту (навіть якщо це умовивід проводиться спочатку несвідомо), яке лише згодом привноситься в чуттєво-емоційну сферу, де відтоді він слугуватиме керівництвом до дії.

Автор також торкається і питання індивіда. «Де починається індивід, ☐ зауважує Лоуренс, там починається життя. Одне невіддільне від іншого. Життя є невіддільним від індивідуальності. Але там, де починається індивід, там починається і підсвідоме, що представляє собою не що інше, як спонтанну волю до життя» [див. 1, с. 36].

Акцентує увагу автор і на понятті про підсвідоме, яке розуміє його як «те, що в кожному конкретному випадку виявляється незбагненним» [див. 1, с. 36]. На переконання Лоуренса, тут найкраще би підійшло слово «душа». Проте він відмовляється від ідеалістичного слова «душа», так як воно було широко застосовано ідеалістами у значенні того, ким/чим людина себе вважає. А те, чим людина сама себе вважає, є дуже далеким від його істинного підсвідомого.

Досліджуючи природу підсвідомого, яке є незбагненним і непізнаваним, Лоуренс доходить висновку стосовно джерела його існування. Досвід – є єдиним джерелом пізнання [1, с. 37-38].

У розділі «Дитя і мати» висновується про те, що підсвідоме спалахує, мерехтить, закінчується потужним суб'єктивним потоком з розташованих в черевній порожнині центрів, безпосередньо пов'язуючи немовляти і мати на відповідних полюсах життєдіяльності. А, отже, несвідоме не містить в собі нічого ідеального, а значить, і абсолютно нічого особистісного, оскільки особистість, як і еґо, є приналежністю свідомого чи розсудливо-суб'єктивного «я».

Становлення ж індивіда в його цілості і цілісності Лоуренс пояснює встановленням взаємозв'язку двох полюсів, двох рівнів свідомості (перший верхній і перший нижній). Так виникає перша повна циркуляція всередині індивіда, між його власними, верхнім і нижнім, центрами. Відтоді індивідуальна свідомість отримує можливість цілісного і незалежного існування і дії, незалежно від наявності або відсутності зовнішніх зв'язків. Індивідуальна свідомість отримує право бути самостійною.

Окрему увагу автор приділяє і питанню моралі. Він переконає: «человек вынужден быть морален морален в корне и по сути своей. Квинтэссенцией морали является основное для человека стремление сохранить совершенную связь между собственным «я» и «объектом» этого «я» такую связь, которая, не посягая на целостность индивидов, протекала бы в то же время без сбоев и нарушений жизненно важного взаимообмена» [1, с. 46]. Необхідно зазначити, що Лоуренс продовжував розвивати ідеї про мораль і в інших працях, зокрема, в «Art and Morality» («Мистецтво і мораль») (1925), «Morality and the Novel» («Мораль і роман») (1925), «A propos of Lady Chatterley's Lover» («З приводу роману “Коханець леді Чаттерлей”») (1929).

Розділ «Люблячий і коханий» присвячено висвітленню розуміння Лоуренсом поняття самовідданої любові (на рівнях суб'єктивної динамічної свідомості та об'єктивної підсвідомості, поляризованих в ганглії грудної клітини, іншими словами, у грудях). Встановлюється взаємодія за принципом єдності протилежностей між першим рівнем в черевній порожнині і першим рівнем в грудній клітці. Ці два рівні є підґрунтям індивідуальної, самодостатньої свідомості. Насправді ж любов не самовіддана (коли відкидає своє «я»), а та, яка віддає (віддає коханому своє «я»). І це єдина визнана письменником форма любові. Та між люблячими (в об'єктивному сенсі поняття любові) зазвичай переважає один з двох видів діяльній любові «любов приваблива» і «любов відразлива».

Д. Г. Лоуренс формулює мету життя людини – вдосконалення кожного окремо взятого індивіда. А це неможливо без потужного взаємообміну любов'ю. Необхідна двостороння еманация симпатичної любові: як суб'єктивної – спрямованої на себе, так і об'єктивної – самовідданої.

У розділі «Людські взаємини і підсвідоме» автор есе говорить про недооцінену роль важливо необхідних людських взаємин. Він доводить, що жодна людська істота не може розвиватися іншим чином, ніж за допомогою поляризованої взаємодії з іншими істотами.

Основною сферою прояву прихованих в людині можливостей Лоуренс вважає любов. Любові як одному із видів взаємин необхідно вчитись, терплячо віднаходити її, адже це складний і багатосторонній процес підтримки індивідуальної цілісності шляхом безлічі взаємодій, взаємообмінів вітальної полярності між людьми. Лоуренс наголошує, якщо людина не буде вчитись любові, то в такий спосіб вона прирече себе на муки морального голоду й душевних поневірянь, або ж на збочення, виснаженість, або ж призведе до катастрофи морального розкладання і поступової загибелі.

Д. Г. Лоуренс не вірить в можливості розуму, не довіряє інтелекту і непомірно перебільшує роль фізіологічного фактора в житті людей, на думку дослідників [див. 2]. Про це він написав й у листі від 17 січня 1913 р. до Ернеста Генрі Робертса Коллінгза, англійського художника, який присвятив письменнику свою «Книгу малюнків» (1914): «Высшая моя религия – вера в кровь, плоть, ибо кровь и плоть мудрее интеллекта. Рассудок может ошибаться. Но то, что чувствует, что говорит, во что верит наша кровь, ☐ верно всегда. Наш интеллект – это не более чем наброшенная на нас узда. <...> Человеческое тело я представляю своего рода пламенем <...>. Тогда как интеллект – это не более чем свет, падающий на предметы, которые его окружают. Меня же гораздо больше занимают не предметы вокруг (что и есть рассудок), а тайна негасимого пламени <...>, являющегося самим собой, какие бы предметы, освещаемые им, его не окружали» [3].

Ті самі ідеї про розум Лоуренс продовжує сповідувати і розвивати в есе, називаючи його глухим кутот, безвихіддю. «Разум ☐ инструмент, необходимый для работы других инструментов: он не имеет отношения к творческой деятельности. <...> Ум, будучи по самой своей сути автоматически действующим механизмом,

присваивает себе прерогативы жизни. <...> Он даже пытается влиять на саму жизнь, полагая, что может ее «собрать» или «разобрать». Это самообольщение разума. Слово не может быть началом жизни. Оно конец жизни, опавший лист. Разум тупик жизни. Но он обладает всей механической силой неживой природы. Он мощный двигатель механической суперсилы» [1, с. 58].

Есе Д. Г. Лоуренс закінчує думкою про незбагненність глибини підсвідомого і перспективу його дослідження.

У 1928 році Лоуренс закінчив роман «Коханець леді Чаттерлей». Для того часу цей твір був чимось нечуваним, адже англійський читач не був готовий до таких відвертих описів фізичної любові між чоловіком і жінкою. В листі від 10 січня 1928 р. до приятельки Лоуренса, Кетрін Роксберг Карсуелл, шотландської романістки, рецензентки й театральної критикині (перша біографія Лоуренса), автор написав про свій роман: «Он в буквальном смысле слова непристоен – во всех отношениях. При этом, право же, высоконравственен. Одна женщина во Флоренции сказала, что его перепечатает, и напечатала пять глав – после чего мне отказала. Говорит, что продолжать не может – «очень уж неприлично» [3].

Сам Лоуренс у листі до американського поета Гарольда Уіттера Біннера (13 березня 1928 р.) називав свій твір «ніжним фалічним романом, який для публіки є занадто гарним» [3]; «Мой роман абсолютно нормален, а его фаллическая сторона <...> должна являться частью жизни любого мужчины, любой женщины. <...> Маркиза де Сада они переваривают куда спокойнее <...>», писав Д. Г. Лоуренс одному з агентів видавництва [3].

Власне, автор прагнув показати інтимні стосунки між чоловіком і жінкою як щось природне і надзвичайно важливе, а не ганебне і другорядне. І аж ніяк він не міг змиритися з тим, що його книгу стали називати порнографічною, адже був переконаний, що описи взаємин між коханцями, егерем і аристократкою, в романі сповнені безмежної ніжності.

У відповідь на звинувачення на свою адресу стосовно «порнографічності» роману «Коханець леді Чаттерлі» 1929 р. з'являється есе Лоуренса «Pornography and obscenity» («Порнографія та непристойність»), в якому виправдовуючись, письменник дає визначення поняттю/явищу «порнографія». Звертаючись до словників,

автор відмічає, що «порнографія» має стосунок до продажних жінок. Проте, проводячи паралелі між порядними жінками й повіями, він згодом доходить висновку, що «порядні жінки» насправді можуть бути зовсім не такими, як думають про них інші й навпаки, чимало повій наділені рисами порядності та благородства. Також він дослідив чимало статей, в яких йшлося про те, що порнографія є таким видом мистецтва, яке покликане викликати у людини сексуальне бажання, сексуальне збудження. Головним при цьому, наголошувалося в статті, є питання про те, чи мав автор твору – письменник або художник – такий намір або не мав [1, с. 13]. Проте таку думку Лоуренс не розділяв з автором статті [див. 1, с. 15].

Міркуючи над тим, що людина – мінлива істота, і разом з нею змінюється значення слів, наводячи приклади, пов'язані з багатозначністю (згадуючи при цьому й авторів реклами в Америці), Лоуренс переконує читача в тому, що кожне з цих значень є індивідуальним для людини, що багато що сьогодні сприймається інакше, ніж в минулому, а багато просто зникає, перетворюючись на щось інше: «<...> а потому каждый из нас как отдельная личность, как индивидуум, получает возможность совершать свое собственное путешествие в поисках нужного нам значения того или иного слова и в соответствии со своим собственным представлением об истинном значении этого слова» [1, с. 12]. Водночас він визнає, що люди змушені миритися з тим, що все в житті вирішується переважно більшістю, натовпом, який точно знає, що є пристойним, а що – непристойним [див. 1, с. 10]. «*Vox populi, vox Dei*» (Голос народу, голос Бога), – підкреслює автор.

Д. Г. Лоуренс торкається в есе й проблеми «Я» особистості. Він обґрунтовує ідею співіснування двох «я» масового «я» людини з натовпу й індивідуального «я» окремої особистості, причому співвідношення цих двох «я» у різних людей різні. Деякі майже повністю складаються з одного лише масового «я», а тому не здатні на індивідуальне, образне сприйняття світу. Широка публіка, що володіє скоріше колективним недоумством (слабоумством), ніж колективним розумом, не здатна реагувати на що-небудь індивідуальним чином, тобто реагувати, як індивідуум, через що маніпулювати широкою публікою (або, що те ж саме, громадською думкою) не представляє великої праці. У натовпу не вистачає розуму, щоб відрізнити масові значення слів від

індивідуальних. Натовп назавжди приречений залишатися стадом з тієї причини, що він не розрізняє свої природні почуття і почуття, що вселяються йому тими, хто маніпулює ним і використовує його у своїх цілях [див.1, с.13].

Отже, реакція людини на будь-яке слово може бути або масовою, як у натовпу, або індивідуальною, як у мислячої особистості. Лоуренс звертається до читача з тим, щоб кожний запитав себе: чи є його реакція на слова індивідуальною, чи вона підказана тим, хто сидів у ній (людині) масовим «я».

Навівши конкретні приклади й обґрунтувавши їх, Лоуренс дає заключення:

«Что касается порнографии в полном смысле этого слова, то даже я подвергал бы ее строжайшей цензуре. А распознать ее не составляет большого труда. Во-первых, настоящая порнография почти всегда нелегальна, она никогда не проявляет себя открыто. А во-вторых, ее можно узнать по тому, что она во всех без исключения случаях оскорбительна как для секса, так и для самого человека. Порнография это попытка осквернить сексуальную природу человека, замарать ее грязью, и это непростительное преступление» [1, с. 15]. «Это меньшинство хорошо понимает, что книги многих современных писателей как знаменитых, так и никому не известных намного порнографичнее, чем самые яркие и откровенные описания в «Декамероне», ибо творения этих авторов разжуживают маленькие грязные секреты читателей и побуждают их к тайному мастурбированию, тогда как нравственно здоровые книги Боккаччо такого воздействия на них не имеют» [1, с. 26].

У листі від 5 лютого 1929 р. до леді Оттолайн Моррелл Д. Г. Лоуренс піддавав сумніву саму можливість критиків і цензорів міркувати про питання непристойності. Він був засмучений тим, що пречудесні юні інтелектуали ніколи не стануть на його сторону і не висловлять йому слова підтримки [див. 3].

Дослідивши змістові аспекти проблематики есеїстики Д. Г. Лоуренса, ми дійшли висновку. Модерністське мистецтво англійського письменника яскраво проявилось у зв'язку із психоаналітичною концепцією людської особистості ХХ ст. Есе «Психоаналіз і підсвідоме» і «Порнографія та непристойність» важливі для розуміння творчості Д. Г. Лоуренса в цілому і дозволяють

скласти досить повне уявлення про погляди автора. Ці есе стали відповіддю Д. Г. Лоуренса на психоаналітичну критику романів «Сини і коханці», «Коханець леді Чаттерлі». У них він запропонував альтернативу фрейдівському поняттю несвідомого, виклав власний погляд на психічну організацію індивіда, зробив спробу визначити роль сексуальності в житті людини.

Хоч погляди автора перегукуються з ідеями А. Бергсона, Т. Барроу, О. Вейнінгера, З. Фрейда, проте міркування літературознавчого психоаналізу Д. Г. Лоуренса є, мабуть, найбільш суперечливими. Відмінною особливістю його есе є заклик не придушувати природні, спонтанні, несвідомі потяги індивіда.

Піднімаючи широке коло проблем, яке часом включало в себе абсолютно неоднорідний матеріал, як-от: мораль, інцестуозний потяг, секс, непристойність, самовіддана любов, мастурбація, ідеалізм, розум, індивід, душа, досвід, масова свідомість тощо, автору есе вдалось сформулювати власне бачення на мету життя людини – постійне вдосконалення через взаємообмін любов'ю.

Наша розвідка має на меті продовжити досліджувати проблематику есеїстики Д. Г. Лоуренса, яка сьогодні залишається поза увагою дослідників-літературознавців.

Список використаної літератури

1. Лоуренс Д. Г. Психоанализ и бессознательное. Порнография и непристойность / пер. В. Звизняцковского, В. Чухно. М.: Эксмо, 2003. 480 с. URL: https://royallib.com/book/lourens_devid/_psihoanaliz_i_bessoznatelnoe_pornografiya_i_nepristoynost.html (дата звернення: 14.06.2020).

2. Михальская Н.П. Пути развития английского романа 1920 – 1930-х гг. Утрата и поиски героя М.: Высшая школа, 1966. 268 с. URL: <https://lit.wikireading.ru/21012> (дата звернення: 4.12.2019).

3. Лоуренс Д. Г. Запретный плод. «Любовник леди Чаттерли» в письмах Дэвида Герберта Лоуренса / сост., вступ. ст., пер. и примеч. А. Ливерганта // Новый мир, 2018. №6. URL: http://www.nm1925.ru/Archive/Journal6_2018_11/Content/Publication6_7051/Default.aspx#sdfootnote15anc (дата звернення: 7.07.2020).

4. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник: у 2-х т. Т.2: ЛІЯ / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2006. 864 с. С. 72-78. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Schavurskyi_Borys/Zarubizhni_pysmennyky_Entsyklopedychnyi_dovidnyk_Tom_2.pdf (дата звернення: 7.07.2020).

5. Мельниченко Т. В. Влияние психоанализа на литературную критику Д. Г. Лоуренса // Исследования молодых ученых. URL: [http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24751/20-Melnichenko .pdf?sequence=1](http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/24751/20-Melnichenko.pdf?sequence=1) (дата звернення: 09.06.2020).

6. Bell M. Lawrence and Modernism // The Cambridge Companion to D.H. Lawrence / Ed. by A. Fernihough. Cambridge: Cambridge UP, 2001. P. 179.

Резюме

Стаття продовжує цикл публікацій автора, в яких висвітлюються проблеми психопоетики в контексті розвитку сучасного літературознавства. Автор статті досліджує проблематику малодосліджених есе Д. Г. Лоуренса «Психоаналіз і підсвідоме» (1921), «Порнографія та непристойність» (1929). З'ясовується, що інтерес Лоуренса до вчення З. Фрейда був продиктований ідеєю про важливу роль підсвідомого в поведінці людини. Д. Г. Лоуренс розділяв центральне положення фрейдівського психоаналізу про те, що в психіці людини наявні глибинні, неусвідомлювані імпульси і потягу. Відштовхуючись від центрального положення фрейдівського психоаналізу про наявність в психіці людини свідомого і підсвідомого, англійський митець робить спробу сформулювати свою філософію життя, виводить основну мету життя.

Ключові слова: психоаналіз, підсвідоме, мораль, інцестуозний потяг, секс, непристойність, самовіддана любов, мастурбація, ідеалізм, розум, індивід, душа, досвід, масова свідомість, індивідуальна свідомість.

Summary

The article continues the cycle of the author's publications, which highlights the problem of psychopoetical discourse in contemporary literary criticism. The author of the article explores the problems of little-studied essays by D. G. Lawrence "Psychoanalysis and the subconscious" (1921), "Pornography and Obscenity" (1929). It turns out that Lawrence's interest in the teachings of S. Freud was dictated by the idea of the important role of the subconscious in human behavior. DG Lawrence shared the central position of Freudian psychoanalysis that in the human psyche there are deep, unconscious impulses and urges. Starting from the central position of Freudian psychoanalysis on the presence in the human psyche of the conscious and subconscious, the English artist makes an attempt to formulate his philosophy of life, deduces the main purpose of life.

Keywords: psychoanalysis, subconscious, morality, incestuous attraction, sex, obscenity, selfless love, masturbation, idealism, mind, individual, soul, experience, mass consciousness, individual consciousness.

